പദ്മപുരാണമ്/ഖണ്ഡഃ 2 (ഭൂമിഖണ്ഡഃ)/അധ്യായഃ 123

ച്യവനസ്യ കുംജലശുകേന സഹ സംവാദമ്

സിദ്ധ ഉവാച-

ശ്രൂയതാമഭിധാസ്യാമി ജ്ഞാനരൂപം തവാഗ്രതഃ .

ജ്ഞാനസ്യ നാസ്തി വൈ ദേഹോ ഹസ്തൗ പാദൗ ച ചക്ഷുഷീ 1.

നാസാകർണൗ ന ജ്ഞാനസ്യ നാസ്തി ചൈവാസ്ഥിസംഗ്രഹഃ .

കേന ദൃഷ്ടം തു വൈ ജ്ഞാനം കാനി ലിംഗാനി തസ്യ വൈ 2.

ആകാരൈർവർജിതം നിത്യം സർവം വേത്തി സ സർവവിത് .

ദിവാപ്രകാശകഃ സൂര്യോ രാത്രൗ പ്രകാശയേച്ഛശീ 3.

ഗൃഹം പ്രകാശയേദ്ദീപോ ലോകമധ്യേ സ്ഥിതാ അമീ .

തത്പദം കേന വൈ ധാമ്നാ ദൃശ്യതേ ശൃണു സത്തമ 4.

ന വിംദംതി ഹി മൂഢാസ്തേ മോഹിതാ വിഷ്ണുമായയാ .

കായമധ്യേ സ്ഥിതം ജ്ഞാനം ധ്യാനദീപ്തമനൗപമമ് 5.

തത്പദം തേന ദൃശ്യേത ചംദ്രസൂര്യാദിഭിർന ച .

ഹസ്തപാദൗ വിനാ ജ്ഞാനമചക്ഷുഃ കർണവർജിതമ് 6.

തസ്യ സർവത്ര ഗതിരസ്തി സർവം ഗൃഹ്ണാതി പശ്യതി .

സർവമാഘ്രാതി വിപ്രേംദ്ര ശൃണോത്യേവം ന സംശയഃ 7.

നാസ്തി ജ്ഞാനസമോ ദീപഃ സർവാംധകാരനാശനേ .

സ്വർഗേ ഭൂമൗ ച പാതാലേ സ്ഥാനേ സ്ഥാനേ ച ദൃശ്യതേ 8.

കായമധ്യേ സ്ഥിതം ജ്ഞാനം ന വിംദംതി കുബുദ്ധയഃ .

ജ്ഞാനസ്ഥാനം പ്രവക്ഷ്യാമി യസ്മാജ്ജ്ഞാനം പ്രജായതേ 9.

പ്രാണിനാം ഹൃദയേ നിത്യം നിഹിതം സർവദാ ദ്വിജ .

കാമാദീൻസുമഹാഭോഗാന്മഹാമോഹാദികാംസ്തഥാ 10.

വിവേകവഹ്നിനാ സർവാന്ദിധക്ഷതി സദൈവ യഃ .

സർവശാംതിമയോഭൂത്വാ ഇംദ്രിയാർഥം പ്രമർദ്ദയേത് 11.

തതസ്തു ജായതേ ജ്ഞാനം സർവതത്ത്വാർഥദർശകമ് .

തത്ത്വമൂലമിദം ജ്ഞാനം നിർമലം സർവദർശകമ് 12.

തസ്മാച്ഛാംതിം കുരുഷ്വ ത്വം സർവസൗഖ്യപ്രവർദ്ധിനീമ് .

സമഃ ശത്രൗ ച മിത്രേ ച യഥാത്മനി തഥാപരേ 13.

ഭവ സ്വനിയതോ നിത്യം ജിതാഹാരോ ജിതേംദ്രിയഃ .

മൈത്രം നൈവ പ്രകർതവ്യം വൈരം ദൂരേ പരിത്യജേത് 14.

നിഃസംഗോ നിഃസ്പൃഹോ ഭൂത്വാ ഏകാംതസ്ഥാനമാശ്രിതഃ .

സർവപ്രകാശകോ ജ്ഞാനീ സർവദർശീ ഭവിഷ്യസി 15.

ഏകസ്ഥാനസ്ഥിതോ വത്സ ത്രൈലോക്യേ യദ്ഭവിഷ്യതി .

വൃത്താംതം വേത്സ്യസി ത്വം തു മത്പ്രസാദാന്ന സംശയഃ 16.

കുംജല ഉവാച-

സിദ്ധേന തേന മേ വിപ്ര ജ്ഞാനരൂപം പ്രകാശിതമ് .

തസ്യ വാക്യേ സ്ഥിതോ നിത്യം തദ്ഭാവേനാപി ഭാവിതഃ 17.

ത്രൈലോക്യേ വർത്തതേ യദ്യദേകസ്ഥാനേ സ്ഥിതോ ഹ്യഹമ് .

തത്തദേവ പ്രജാനാമി പ്രസാദാത്തസ്യ സദ്ഗുരോഃ 18.

ഏതത്തേ സർവമാഖ്യാതമാത്മവൃത്താംതമേവ ഹി .

അന്യത്കിം തേ പ്രവക്ഷ്യാമി തദ്ബ്രൂഹി ദ്വിജസത്തമ 19.

ച്യവന ഉവാച-

കീരയോനിം കഥം പ്രാപ്തോ ഭവാഞ്ജ്ഞാനവതാം വരഃ .
തന്മേ ത്വം കാരണം ബ്രൂഹി സർവസംദേഹനാശനമ് 20.
കുംജല ഉവാച-
സംസർഗാജ്ജായതേ പാപം സംസർഗാത്പുണ്യമേവ ഹി .
തസ്മാദ്വിവർജയേച്ഛുദ്ധോ ഭവ്യം വിരുദ്ധമേവ ച 21.
ലുബ്ധകേനാപി പാപേന കേനാപ്യേകഃ ശുകഃ ശിശുഃ .
ബംധയിത്വാ സമാനീതോ വിക്രയാർഥം സമുദ്യതഃ 22.
ചാടുകാംര സുരൂപം തം പടുവാക്യം സമീക്ഷ്യ ച .
ഗൃഹീതോ ബ്രാഹ്മണൈകേന മമ പ്രീത്യാ സമർപിതഃ 23.
ജ്ഞാനധ്യാനസ്ഥിതോ നിത്യമഹമേവ ദ്വിജോത്തമ .
സമേ ബാലസ്വഭാവേന കൗതുകാത്കരസംസ്ഥിതഃ 24.
തസ്യ കൗതുകവാക്യൈർവാ മുഗ്ധോഽഹം ദ്വിജസത്തമ .
ശുകസ്യ പുത്രരൂപസ്യ നിത്യം തത്പരമാനസഃ 25.
മാമേവം വദതേ സോപി താതതാതേതി ആസ്യതാമ് .
സ്നാതും ഗച്ഛ മഹാഭാഗ ദേവമർചയ സാംപ്രതമ് 26.
ഇത്യാദിചാടുകൈർവാക്യൈർമാമേവം പരിഭാഷയേത് .
തസ്യവാക്യവിനോദേന വിസ്മൃതം ജ്ഞാനമുത്തമമ് 27.
പുഷ്പാർഥം ഫലഭോഗാർഥം ഗതോഹം വനമേവ ച .
നീതഃ ശുകോ ബിഡാലേന മമ ദുഃഖസ്യ ഹേതവേ 28.
മമ സംസർഗിഭിഃ സർവൈർവയസ്യൈഃ സാധുചാരിഭിഃ .
ബിഡാലേന ഹതഃ പക്ഷീ തേനൈവ ഭക്ഷിതോ ഹി സഃ 29.
ശ്രുത്വാ മൃത്യും ഗതം വിപ്ര ശുകം തം ചാടുകാരകമ് .
മഹതാ ദുഃഖഭാവേന അസുഖേനാതിദുഃഖിതഃ 30.
തസ്യ ദുഃഖേന മുഗ്ധോസ്മി തീവ്രേണാപി സുപീഡിതഃ .
മഹതാ മോഹജാലേന ബദ്ധോഽഹം ദ്വിജപുംഗവ 31.
പ്രാലപം രാമചംദ്രേതി ശുകരാജേതി പംഡിത .

ശ്ലോകരാജേതി തം വിപ്ര മോഹാച്ചലിതമാനസഃ 32.

തതോ്ഽഹം ദുഃഖസംതപ്തഃ സംജാതഃ സ്വേനകർമണാ .

വിയോഗേനാപി വിപ്രേംദ്ര ശുകസ്യ ശൃണു സാംപ്രതമ് 33.

വിസ്മൃതം തന്മയാ ജ്ഞാനം സിദ്ധേനാപി പ്രകാശിതമ് .

സംസ്മരഞ്ഛോകസംതപ്തസ്തം ശുകം ചാടുകാരകമ് 34.

വത്സവത്സേതി നിത്യം വൈ പ്രലപഞ്ഛൃണു ഭാർഗവ .

ഗദ്യപദ്യമയൈർവാക്യൈഃ സംസ്കൃതാക്ഷരസംയുതൈഃ 35.

ത്വാം വിനാ കശ്ച മാം വത്സ ബോധയിഷ്യതി സാംപ്രതമ് .

കഥാഭിസ്തു വിചിത്രാഭിഃ പക്ഷിരാജപ്രസാദ്യ മാമ് 36.

അസ്മിൻസുനിർജനോദ്യാനേ വിഹായ ക്വ ഗതോ ഭവാൻ .

കേന ദോഷേണ ലിപ്തോസ്മി തന്മേ കഥയ സാംപ്രതമ് 37.

ഏവംവിധൈരഹം വാക്യൈഃ കരുണൈസ്തൈസ്തു മോഹിതഃ .

ഏവമാദി പ്രലപ്യാഹം ശോകേനാപി സുപീഡിതഃ 38.

മൃതോഹം തേന മോഹേന തദ്ഭാവേനാപി മോഹിതഃ .

മരണേ യാദൃശോ ഭാവോ മതിശ്ചാസീച്ച യാദൃശീ 39.

താദൃശേനാപി ഭാവേന ജാതോ്ഽഹം ദ്വിജസത്തമ .

ഗർഭവാസോ മയാ പ്രാപ്തോ ജ്ഞാനസ്മൃതിവിധായകഃ 40.

സ്മൃതം പൂർവകൃതം കർമ സ്വയമേവ വിചേഷ്ടിതമ് .

മയാ പാപേന മൂഢേന കിം കൃതം ഹ്യകൃതാത്മനാ 41.

ഗർഭയോഗസമാരൂഢഃ പുനസ്തം ചിംതയാമ്യഹമ് .

തേന മേ നിർമലം ജ്ഞാനം ജാതം വൈ സർവദർശകമ് 42.

ഗുരോസ്തസ്യ പ്രസാദാച്ച പ്രാപ്തം വൈ ജ്ഞാനമുത്തമമ് .

തസ്യവാക്യോദകൈഃ സ്വച്ഛൈഃ കായസ്യ മലമേവ ച 43.

സബാഹ്യാഭ്യംതരം വിപ്ര ക്ഷാലിതം നിർമലം കൃതമ് .

തിര്യക്ത്വം ച മയാ പ്രാപ്തം ശുകജാതിസമുദ്ഭവമ് 44.

ശുകസ്യ ധ്യാനഭാവേന മരണേ സമുപസ്ഥിതേ .

തസ്മിൻകാലേ മൃതോ വിപ്ര തദ്ഭാവേനാപി ഭാവിതഃ 45.

താദൃശോഽസ്മി പുനർജാതഃ ശുകരൂപോ മഹീതലേ .

മരണേ യാദൃശോ ഭാവഃ പ്രാണിനാം പരിജായതേ 46.

താദൃശാഃ സ്യുസ്തു സത്വാസ്തേ തദ്രൂപാസ്തത്പരായണാഃ .

തദ്ഗുണാസ്തത്സ്വരൂപാസ്തേ ഭാവഭൂതാ ഭവംതി ഹി 47.

മൃത്യുകാലസ്യ വിപ്രേംദ്ര ഭാവേനാപി ന സംശയഃ .

അതുലം പ്രാപ്തവാഞ്ജ്ഞാനമഹമത്ര മഹാമതേ 48.

തേന സർവം വിപശ്യാമി യദ്ഭൂതം യദ്ഭവിഷ്യതി .

വർതമാനം മഹാപ്രാജ്ഞ ജ്ഞാനേനാപി മഹാമതേ 49.

സർവം വിദാമ്യഹം ഹ്യത്ര സംസ്ഥിതോപി ന സംശയഃ .

താരണായ മനുഷ്യാണാം സംസാരേ പരിവർതതാമ് 50.

നാസ്തി തീർഥം ഗുരുസമം ബംധച്ഛേദകരം ദ്വിജ .

ഏതത്തേ സർവമാഖ്യാതം ശൃണു ഭാർഗവനംദന 51.

യത്ത്വയാ പൃച്ഛിതം വിപ്ര തത്തേ സർവം പ്രകാശിതമ് .

സ്ഥലജാച്ചോദകാത്സർവം ബാഹ്യം മലം പ്രണശ്യതി 52.

ജന്മാംതരകൃതാൻപാപാൻഗുരുതീർഥം പ്രണാശയേത് .

സംസാരതാരണായൈവ ജംഗമം തീർഥമുത്തമമ് 53.

വിഷ്ണുരുവാച-

ശുക ഏവം മഹാപ്രാജ്ഞശ്ച്യവനായ മഹാത്മനേ .

തത്ത്വം പ്രകാശയിത്വാ തു വിരരാമ നൃപോത്തമ 54.

ഏതത്തേ സർവമാഖ്യാതം ജംഗമം തീർഥമുത്തമമ് .

വരം വരയ ഭദ്രം തേ യത്തേ മനസി വർത്തതേ 55.

വേന ഉവാച-

നാഹം രാജ്യസ്യ കാമാർഥീ നാന്യത്കിംചിത്പ്രകാമയേ .

സദേഹോ ഗംതുമിച്ഛാമി തവ കായം ജനാർദന 56.

ഏവം വരമഹം മന്യേ യദി ദാതുമിഹേച്ഛസി .

വിഷ്ണുരുവാച-

യജ ത്വമശ്വമേധേന രാജസൂയേന ഭൂപതേ 57.

ഗോ ഭൂ സ്വർണാമ്ബുധാന്യാനാം കുരു ദാനം മഹാമതേ .

ദാനാന്നശ്യതി വൈ പാപം ബ്രഹ്മവധ്യാദിഘോരകമ് 58.

ചതുർവർഗസ്തു ദാനേന സിദ്ധ്യത്യേവ ന സംശയഃ .

തസ്മാദ്ദാനം പ്രകർതവ്യം മാമുദ്ദിശ്യ ച ഭൂപതേ 59.

യാദൃശേനാപി ഭാവേന മാമുദ്ദിശ്യ ദദാതി യഃ .

താദൃശം തസ്യ വൈ ഭാവം സത്യമേവം കരോമ്യഹമ് 60.

ഋഷീണാം ദർശനാത്സ്പർശാദ്ഭ്രഷ്ടസ്തേ പാപസംചയഃ .

ആഗമിഷ്യസി യജ്ഞാംതേ മമ ദേഹം ന സംശയഃ 61.

ഏവമാഭാഷ്യ തം വേനമംതർദ്ധാനം ഗതോ ഹരിഃ 62.

ഇതി ശ്രീപദ്മപുരാണേ ഭൂമിഖംഡേ വേനോപാഖ്യാനേ ഗുരുതീർഥമാഹാത്മ്യസംപൂർതിവർണനേ. ച്യവനചരിത്രസമാപ്തൗ ച ത്രയോവിംശത്യധികശതതമോഽധ്യായഃ 123.
